

Jak se stát šampionem

ČESKÝ SVAZ CHOVATELŮ MASNÉHO SKOTU
TĚŠNOV 17, 117 05 PRAHA 1
TEL.: 221 812 865 • E-MAIL: INFO@CSCHMS.CZ
WWW.CSCHMS.CZ

ZÁKLADNÍ POSTUPY VE VÝŽIVĚ A KRMENÍ PRO JUNIORSKÉ VYSTAVOVATELE MASNÉHO SKOTU

Rozhodli jste se stát členy Junior teamu? Výborně! Vstupujete do vzrušujícího světa starání se, krmení, výcviku a předvádění masného skotu. Na své cestě se seznámíte s mnoha novými přáteli a projdete důležitými životními lekcemi. V tomto článku, který je však samozřejmě určen všem chovatelům vystavujícím svá zvířata bez ohledu na věk, se dozvíte něco o základních postupech používaných při výběru, odchovu, výživě stejně tak jako návod pro přípravu zvířete před výstavou či tipy na správné předvádění zvířete a manipulace s ním.

Základy vystavování mladého býčka
Dr. Aaron Grant

Výběr vašeho býčka

Určete si váhové rozpětí telat býků, z nichž budete vybírat

Část z toho, co bonitěři na výstavách posuzují, je odpovídající velikost a hmotnost zvířete. Proto před výběrem vhodného tele pro výstavu, tak je dobré učinit odhad jeho užitkovosti, velikosti a prodejní hmotnosti. Ideální mladý býk by měl při zpeněžení vážit mezi 520 až 610 kg a v den výstavy mít 8–12 mm hřbetního tuku. Zde je stručný návod, jak vybrat tele odpovídající velikosti a hmotnosti: Pokud je to možné, změřte velikost telete, než jej koupíte či vybere pro výstavu. Býci ve věku 6 až 8 měsíců by měli být 110 až 120 cm vysokí (měřeno v kyčelním hrbolu), aby dosáhli požadované hmotnosti. Ujistěním se, že tele, které zamýšlíte vystavovat, je ve svém věku v daném výškovém rozpětí, zamezíte výběru kusu, který by byl ve výsledku příliš malý či velký. Dalším krokem je vyčíslení počtu dnů, kdy budete býka krmit, a to tak, že spočítáte dny od data koupě ke dni výstavy. Například od 1. listopadu (teoretické datum nákupu) do 8. června (teoretické datum předvedení na výstavě) bude 220 krmných dnů. Pokud budete krmit správně, většina býků by měla přibrat mezi 1250 g až 1590 g za den. Proto, pokud chcete, aby býček vážil na výstavě 590 kg, musíte vypočítat jeho celkový váhový přírůstek vynásobením 220 krmných dnů odhadovaným denním přírůstkem (1360 g/den) = 300 kg. Poté vezměte odhadovanou konečnou hmotnost telete a odečtete jeho odhadovaný váhový přírůstek, abyste získali přibližnou váhu v době nákupu: 590 kg (konečná hmotnost) – 300 kg (celkový váhový přírůstek) =

290 kg (hmotnost při nákupu/výběru). V tomto případě byste se tedy měli poohlédnout po býkovi vážícím kolem 295 kg. Vždycky se hodí zkušenost v odhadu, jaké denní přírůstky mají telata různých velikostí a plemen, a kolik budou vážit až budou „hotová“. Dobré je nechat si při odhadu denního přírůstku a konečné hmotnosti poradit od rodiče nebo zkušené osoby.

Ostatní důležité informace

Pokud nakupujete či vybíráte ze svého chovu mladého býka, je dobré si o něm zjistit co nejvíce informací jako např.: Jak dlouho je po odstavu? Proti čemu byl vakcinován? Na jaké krmení je zvyklý? Byl někdy nemocný, a pokud ano, čím byl léčen? Odpovědi na tyto otázky jsou velmi důležité pro určení, co bude býk potřebovat, aby zůstal zdravý a v dobré kondici stejně tak jako pro určení, jak jej začít jednoduše a rychle krmit.

Krmení vašeho býka

Než se rozhodnete, co budete svému býkovi krmit, je třeba uvědomit si několik bodů. Když si budete zvíře krmit sami, naučíte se více o odchovu a tele se lépe ochočí, než kdyby vám je krmil někdo jiný. Býka krmit 2x denně, spíše než jednou, z důvodu čerstvosti krmiva a většího denního zkrmeného objemu. Měl by být krmen ve stáji, a to s alespoň ještě jedním zvířetem (dalším býkem o podobné hmotnosti) – zkonsumují tak více a jsou klidnější. Nádobu s vodou kontrolujte ve stáji každý den, vodu v ní pravidelně doplňujte a měňte a nádobu udržujte co nejčistší. Je to důležité pro zdraví býků a díky kvalitnímu pitnému režimu více zkonsumují.

Hlídejte, aby bylo tele ustájeno v čistotě a mělo dostatek podestýlky, jenž mu

umožní zůstat čisté, zdravé a v teple. Zašpiněné, špatně nastlané kotce škodí srsti a mohou snižovat denní přírůstek.

Podle vašeho krmného plánu krmte teleti množství, které chcete, aby zkonsumovalo nebo mu krmte přesně takové množství, jaké může zkonsumovat, aniž byste jej překrmovali. Překrmování může způsobit žaludeční potíže jako např. nadýmání nebo překyselení.

Z krmného žlabu odstraňujte staré zkažené krmivo, neboť plesniví, zapáchá a bude snižovat příjem krmiva vašeho telete.

Druhy krmení

Krmivo pro skot může být rozděleno na: jadrné, bílkoviny, vlákninu, koncentráty, minerály, vitaminy a aditiva.

Jaderné krmivo: Tzv. „jádro“ má vysoký podíl energie, a proto má ohromný vliv na růst a výkrm vašeho výstavního býka. Ječmen a kukuřice jsou nejběžnějšími druhy podávanými skotu, ale některé denní dávky mohou obsahovat také pšenici a oves. Je potřeba si uvědomit, že ačkoli se různé druhy liší ve svém energetickém obsahu, záleží na energetické intenzitě krmné dávky, ne vždy na druhu zkrmovaného jádra. Klíčovým faktorem pro využití energie zvířetem je zkrmování vysoce kvalitních dobře zpracovaných jaderných krmiv. Ječmen a pšenice jsou nejlépe stravitelné a vstřebatelné, když jsou granulované, oproti tomu oves a kukuřice mohou být zkrmovány i v celku, v závislosti na situaci.

Bílkoviny (proteiny): Vykrmovanému skotu musí být podáváno odpovídající množství bílkovin, aby bylo podpořeno správné trávení stejně jako vývoj svalů a kostí. Některé běžné zdroje bílkovin mohou být zahrnuty jako krmiva nebo

komponenty v rámci krmných doplňků. Mezi takové patří řepkový a sojový šrot stejně jako vedlejší produkty jako např. lihovarské výpalky. Jako zdroj bílkovin může být použita i močovina, protože mikroorganismy v bachoru jsou schopny přeměnit dusík obsažený v močovině na protein.

Vláknina: Hlavními zdroji vlákniny jsou pro skot seno a siláž. Vláknina dodává zvířeti energii a pokrývá určité množství bílkovin a snižuje též zažívací obtíže jako je nadýmání nebo překyselení. Vláknina se může různit v druhu a kvalitě (vojtěškové seno vs. travní seno vs. siláž atd.), proto je důležité v rámci krmného období udržet druh a kvalitu vlákniny konzistentní, abychom se vyhnuli zažívacím obtížím.

Koncentráty: Koncentráty jako je melasa, tuky, oleje a mnoho vedlejších produktů mohou být v krmných dávkách využity pro zvýšení energetické hodnoty a (nebo) koncentrace bílkovin. Produkty jako melasa nebo jiné druhy olejů mohou též pomoci snížit množství prachu nebo oddělování drobných částic z krmiva, kterému též dodávají dobrou chuť. I tyto produkty se liší v typu, kvalitě a konzistenci, takže je důležité mít o nich dobrou znalost, než je začneme krmit svému býkovi.

Minerály: Minerály jsou potřebné pro rozvoj kostí a vaziva stejně jako pro hlavní fyziologické procesy v organismu. Zvířata, která nedostanou odpovídající množství a druh minerálů, tak dobře neporostou, a mohou být méně zdravá, než ta, kterým se minerály podají. Minerály se rozdělují na makro a mikro minerály. Mezi makrominerály patří: vápník, fosfor, hořčík, draslík a sůl. Tyto musí být v rámci krmného plánu podávány každý den v určitém pro-

centuálním zastoupení, aby vaše tele správně dorostlo. Váš býk denně vyžaduje též mnoho různých mikro-minerálů, ale ty jsou potřeba v mnohonásobně menším množství.

Vitaminy: Vitaminy jsou základem pro celkové zdraví, stav a růst vašeho telete. Mohou být rozděleny do dvou skupin: rozpustné v tucích a rozpustné ve vodě. Mezi vitaminy rozpustné v tucích patří: A, D, E a K. Mezi vitaminy rozpustné ve vodě se řadí: B a C. Ačkoli se požadavky na denní přísun různých vitaminů různí, jsou většinou v množstvích, potřebných pro vaše tele, obsaženy v krmném doplňku.

Komerční doplňky a kompletní dávky: Když krmíte svého výstavního býka nebo jalovici, je velmi důležité, abyste splnili veškeré jejich nutriční požadavky. Jak již bylo řečeno, krmné doplňky sestavované specialisty na výživu masného skotu mohou být v krmné dávce zastoupeny v určitém procentuálním podílu, aby zajistili správné množství bílkovin, minerálů a aditiv. Každý doplněk má jiné složení, odpovídající konkrétní krmné směsi. Proto je nejlepší poradit se s výživářem nebo s výživářskou společností o tom, jaký doplněk by měl být pro vaše tele vhodný. Doplňky mohou být dodány ve různé formě – od tekutiny až po granulované. Některé výživářské společnosti také nabízejí kompletní krmné směsi pro skot určené na výstavu, které obsahují přesné procento jádra, bílkovin, minerálů, vitaminů a krmných aditiv tak, aby přesně splnily potřeby vašeho telete. Když jsou tyto směsi krmeny spolu s odpovídajícím množstvím vlákniny, nutriční požadavky vašeho telete budou pokryty.

Fáze krmení a druhy krmných dávek pro finalizaci skotu

Krmení býka, určeného na výstavu, má 3 hlavní fáze: začátek, růst a finalizace.

„Udržování“ je další fáze, která může být použita čas od času, když váš býk např. příliš rychle ztučněl a musí být krmen nízkou energetickým krmivem, aby nebyl v den předvedení příliš tučný. Každá ze zmíněných fází vyžaduje jiné složení krmné směsi, tak, aby vaše tele optimálně rostlo. Množství času, které ta která fáze zabere, velmi záleží na růstu, zdraví, plemeni a rámci vašeho telete.

Začátek: Dobře odstartovaný cyklus krmení je velmi důležitým bodem v celkovém systému krmení. Startovací krmné směsi jsou sestaveny tak, aby obsahovaly dostatek energie, bílkovin, minerálů a vitaminů ve správných poměrech, aby vyhověli výživovým požadavkům telat, která nejsou zvyklá na konzumaci různých druhů krmení a/nebo mohou být vystresovaná po odstavu. Níže je uvedeno několik tipů na druhy a množství krmiva, které telata na počátku výkrmu normálně konzumují.

Krmit teleti tolik kvalitního travního sena, kolik zkonsumuje spolu se startovací krmnou směsí o objemu 0,5–0,75 % hmotnosti telete. Takto postupujte během několika prvních dní.

Pokud směs obsahuje seno nebo siláž, můžete postupně snižovat množství travního sena a zvyšovat podíl směsi po dobu dalších 5 – 7 dní dokud není travní seno zcela eliminováno. Pokud krmíte komerčně připravenou směsí, začnete u svého telete s krmením sena dle vlastního výběru spolu s 225 g směsi na 45 kg hmotnosti.

Růst: Růstové diety jsou obvykle sestavovány pro skot o hmotnosti mezi 180 až 410 kg, kterému byla po odpovídající dobu krmena startovací směs.

Růstové diety jsou obvykle založeny na systému svobodné volby a mají průměrnou energetickou hodnotu, aby se zajistil správný rozvoj rámce a osvalení, než se zvíře přesune do konečné fáze. Růstové diety mohou být sestaveny pro různé objemy přírůstků (běžně mezi 680 až 1130 g/den) a pro různé časové úseky, v závislosti na velikosti rámce a dosažení dospělého vzhledu vašeho telete. Předchozí zkušenost je klíčem k určení jak dlouho a s jakým cílem průměrného denního přírůstku by mělo být tele na růstové dietě krmeno. Konzultace se zkušeným specialistou nebo výživářskou společností není od věci.

Finalizace: Krmné směsi poslední fáze jsou charakteristické vysokou energetickou hodnotou, což pomáhá zvýšit průměrný denní přírůstek, nárůst osvalení a uložení tuku. Většina finálních směsí má nízký podíl vlákniny (10 – 30 %) a vysoký obsah jádra (70 – 90 %). Je důležité dát pozor, když se dobytek převádí ze startéru nebo růstových směsí na finální. Pokud bude přechod příliš rychlý, váš býk se nebude schopen vypořádat s vysokým obsahem jádra a může ve výsledku trpět zažívacími potížemi. Doba, po kterou by měli být býci na finalizující krmné směsi, se liší podle plemene a velikosti rámce. Nicméně pro správnou finalizaci by měla většina býků být na finální krmné směsi 100 až 150 dnů před předvedením na výstavě.

V tabulce 1 a 2 najdete příklady různých druhů směsí, které mohou být použity při finalizaci býků. Berte je jako příklady, protože změny v druzích krmiv a ingrediencí mají vliv na složení směsí a nakonec i užitkovost vašeho telete. Ať vám výživář nebo výživářská společnost vždy zkontroluje, zda podáváte svému teleti vyváženou stravu ve správném množství.

Tabulka č. 1

INGREDIENCE	Startér	Růstová směs	F1	F2	F3	F4
Suchý mačkaný ječmen	27,0 %	31,0 %	37,0 %	49,0 %	61,0 %	72,0 %
Komerční doplňky (granule)	2,0 %	2,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %
Siláž z ječmene	71,0 %	67,0 %	60,0 %	48,0 %	36,0 %	25,0 %
Přibližný počet dní na směsi	14	60	8	8	8	122

Tabulka č. 2

INGREDIENCE	Začátek	Růst	Finalizace
Komerční směs	0,225–0,45 kg / 45 kg TH	0,45–0,9 kg / 45 kg TH	0,9–1,8 kg/45 kg TH nebo dle potřeby
Seno	Dle potřeby	Dle potřeby	0,9–2,3 kg / den
Přibližný počet dní na směsi	14	60	146

Tabulka 1 popisuje typickou sestavu směsí pro býčky krmené po 220 dnech, pokud máte možnost mixovat ingredience v krmném voze. Zmíněn je též přibližný počet dnů, po které bude tele na vzorové směsi – od startéru, přes růstovou, přechodnou (F1, F2, F3) a nakonec finální (F4). V tomto příkladu bude býkovi každý den dovoleno zkonsumovat tolik, kolik chce, dokud není překrmen. Při použití tohoto systému krmení se musí dát pozor, když se přechází z jednoho typu směsi na druhý, a dát teleti čas, aby si zvyklo na větší množství zkrmovaného ječmene. Pamatujte si, že specifické směsi, které doma krmíte a počet dnů, kdy tu kterou směs podáváte, se může velmi lišit v závislosti na živinách obsažených v ingrediencích směsi stejně jako na plemeni, velikosti rámce a stupni protučnění zvířete.

Tabulka 2 ukazuje jak krmit býka, když používáme komerčně připravenou směs s vysokým podílem jádra, která obsahuje všechny bílkoviny, minerály a vitamíny nezbytné pro pokrytí potřeb zvířete.

Množství komerčních směsí, které mají být podávány každý den, jsou zaznamenány v kilogramech na 45 kg tělesné hmotnosti (TH). Když tedy chcete krmit býčka 0,9 kg komerční směsí na 45 kg TH a váš býček váží 270 kg, vezmete 0,9 kg x 2,7 (270 ÷ 100) = 2,43 kg krmiva na den. Zaznamenán je též přibližný počet dnů, kdy bude tele v té které krmné fázi, pokud by na krmení od data nákupu k datu předvedení zbývalo 220 dní. Je třeba dát pozor, pokud se zvyšuje množství podávané komerční směsi, aby mělo tele čas si zvyknout na větší množství objemu krmiva. Pamatujte si, že typ kompletní směsi, kterou krmíte a počet dnů, kdy by mělo být zvíře v té které fázi, se velmi liší v závislosti na živinách obsažených ve směsi, plemeni, velikosti rámce a stupni protučnění.

Udržování: Výběr telete o správné hmotnosti a jeho krmení odpovídající velikosti rámce a plemeni by mělo snížit pravděpodobnost, že bude „nedokončené“ nebo naopak překrmené. Pokud víte, že váš býk je pro výstavu příliš tučný a stále vám do výstavy zbývá několik dní, nejlepší je, když zvýšíte podíl vlákniny a snížíte podíl jádra ve zkrmované směsi. Pokud bychom si vzali jako příklad Tabulku 1, můžeme přesunout býka ze směsi F4 zpět na F3 nebo F2, abychom zpomalili jeho tučnění. Když se podíváme do Tabulky 2, snížili bychom objem zkrmované komerční směsi a zvýšili objem sena. Udržování býčka na blížící se výstavu není jednoduché a vyžaduje zkušenosti a dovednosti. Pokud si myslíte, že vaše tele bude na výstavě „prekrmené“, ale nevíte co přesně s tím dělat, zeptejte se někoho zkušeného, aby vám pomohl sestavit plán, jak zpomalit růst a tučnění vašeho telete.

Základy vystavování jalovice

Když vybíráte nebo nakupujete svou jalovici, musíte zvážit pár velmi důležitých faktorů, které budou mít vliv na to, jak bude hodnocena na výstavě. Jalovice jsou jiné než býci a hodnotí se především podle celkové harmonie, vyváženosti, osvalení a objemu. Vybrat si na podzim tu správnou jalovici je důležité pro to, jak budete úspěšní na jarní výstavě. Hmotnost, kterou by měla jalovice mít v den předvedení na výstavě, se váže spíše k jejímu věku, než aby byla cílovou váhou pro určitý den.

Krmení vaší výstavní jalovice

Krmení výstavních jalovic je odlišný proces než je krmení výstavních býků, a to proto, že u jalovic je cílem připravit je pro optimální reprodukční vývoj, spíše než je finalizovat jako jatečné. U jalovic neexistuje žádné ideální váhové rozpětí, v němž by mohly uspět v předvádění. Důležitější je, že jsou krmeny způsobem odpovídajícím jejich věku, velikosti rámce a plemeni. Jestliže jalovice není dostatečně krmena vzhledem ke svému genetickému potenciálu, hrozí, že se neotělí v optimálním věku. Naopak, pokud je jalovice příliš tučná, může přijít o hodné ze svého potenciálu budoucí mléčné produkce. Na následujících řádcích se dozvíte pár dobrých rad jak správně krmit svou jalovici: pro optimální reprodukční užitkovost by jalovice měla vážit 65 % své hmotnosti v době dosažení chovatelské dospělosti. Pro určení, jaké denní přírůstky by vaše jalovice měla mít, když ji na podzim nakupujete, je třeba odhadnout její „dospělou hmotnost“ a tuto váhu vynásobit číslem 0,65. Pak s pomocí krmných dnů zpětně zalkulujete, kolik musí vaše jalovice na-

brat, aby dosáhla cílové hmotnosti v chovatelské dospělosti.

Příklad: 1. listopadu vážila kříženka narozená 1. března, tedy 7měsíční, 250 kg. Se svými genetickými předpoklady by měla v dospělosti vážit 680 kg. Proto 680 x 0,65 = 442 kg (cílová váha v 15 měsících věku). Od 1. listopadu do 1. července (kdy bude jalovici 15 měsíců) uplyne 242 dní. 442 kg – 250 kg = 192 kg požadované hmotnosti. 192 kg ÷ 242 dny = 0,79 kg/den. Takže vaše jalovice potřebuje přírůst alespoň 790 g denně, aby dosáhla cílové chovné hmotnosti v odpovídajícím věku. Toto vám dá dobrý cílový odhad toho, jak dobře vaše jalovice přibývá na váze během krmného období.

Ačkoli zmíněný příklad udává dobrý vzorový standard, je třeba si uvědomit, že

jalovice se velmi liší ve své míře růstu. Pro úspěch v předvádění je navíc obvykle požadováno, aby měly jalovice vyšší hmotnost a větší podíl tuku než je tomu u běžných jalovic na obnovu stáda. Pro dosažení optimální výstavní kondice by tedy měla jalovice přirůstat mezi 900 až 1125 g za den. Růstová dieta uvedená v tabulkách 1 a 2 (poté, co je po odpovídající dobu krmena správná startovací směs) proto odpovídá spíše výstavní jalovici.

Shrnutí

Tento článek uvádí některé základní nástroje a informace pro mladé nebo nastávající pracovníky týkající se selekce a krmení/výživy masného skotu. Při čtení textu, prosím, pamatujte, že ukázkové krmné směsi jsou pouze příkladem! Nebylo zamýšleno, aby se používaly v doslovném slova smyslu, neboť každé zvíře je jiné a složení krmiva a jeho dávkování jsou individuální. Návrh specifického dávkování je vždy dobré zkontrolovat se zkušeným výživářem nebo výživářskou společností. Mějte vždy na paměti, že není ostudou se zeptat na radu zkušenějších kolegů. Hodně štěstí a co je nejdůležitější, užijte si to!

Uvedený text vychází z doporučení kanadského odborníka Dr. Aarona Granta, který pracuje jako nezávislý konzultant ve výživě masného skotu v Albertě. Článek je primárně vztážen pro kanadský typ plemene charolais, a proto v některých ohledech nemusí zcela odpovídat našim potřebám, zvyklostem a zejména ne plošně všem masným plemenům! Berte jej proto, prosím, spíše jako soubor tipů, praktických rad a poznatků a ne jako exaktní návod.

ZVYKNUTÍ NA OHLÁVKU

Craig Flewelling

Představili jste si někdy, jak předvádíte zvíře, které se pyšní titulem šampiona na výstavě? Odchováte čistokrevný dobytek pro obchod nebo to máte spíše jako koníček? Koluje vám v žilách soutěživá krev spolu s touhou porovnat svá zvířata s těmi ostatních chovatelů? Pokud ano, pak uvidíte, že není lepší pocit než být vyznamenán titulem šampion.

Existují v podstatě tři předpoklady pro to stát se šampionem. Prvním je mít „materiál“. Zvíře, které vystavujete, si musí zasloužit, aby se mu říkalo šampion. Za druhé musíte mít štěstí. Trocha štěstí na vaší straně pomůže snům změnit se v realitu. V době rychlých technologií a rozvoje plemen spolu se silnými chovatelskými organizacemi je soutěž daleko více vyrovnaná. Někdy to vypadá, že rozhodujícím faktorem je právě štěstí. Za třetí, stojí to mnoho tvrdé práce dostat z vašeho zvířete to nejlepší. Pokud zamýšlíte vyhrát šampionát, musíte ze zvířete dostat to nejlepší, protože soutěže jsou dnes tak konkurenční a mají takové možnosti, že si můžete být jisti, že zvířata na nich prezentují maximum ze svého potenciálu.

Zvykání na ohlávku se může jevit jako jedna z méně zábavných činností při vytváření šampiona, ale dovolím si tvrdit, že pokud je to provedeno správně a ve správném období, získáte tím ohromnou výhodu.

Mnoho lidí se mě ptá, kdy má u svých telat se zvykáním na ohlávku začít. Moje

odpověď je: pokud o zvykání přemýšlíte, nyní je ten správný čas. Abyste mohli s učením začít, musíte být ve správném myšlenkovém rozpoložení. Zvířeti se bude potřeba věnovat každý den 3 až 4 hodiny po dobu 3 až 4 dní v řadě. Pokud zvykáte na ohlávku venku, měly by být průměrné teploty, ani deštivo, ani příliš horko.

Osobně si myslím, že nejvhodnější věk k naučení na ohlávku, je od 3,5 do 5 měsíců věku telete. Tehdy je schopné reagovat na to, že je pod vaší kontrolou a je těž ve věku, kdy můžete poměrně rychle získat jeho důvěru. Dalším důvodem pro to začít v takto raném věku je, že telata ještě nemají sílu nebo touhu se zranit, jak by tomu mohlo být u dospělejších kusů. Učeny mohou být samozřejmě i starší kusy, jen to zabere více času. Když začínáte zvykat na ohlávku jalovice, je to o mnoho snadnější a bezpečnější, dokud nejsou březí. Nemusí pak čelit takovému stresu, když mají v sobě tele. Býci, kteří jsou určeni pro dražby, by se měli začít učit co nejdříve. Zjistil jsem, že skot, s nímž se začalo dříve, je pak, když má kolem sebe lidi, klidnější. Má též mnohem větší schopnost přibývat na váze. Pravděpodobně nejlepší důvod, který mohu udat pro to začít se zvykáním na ohlávku brzy je, že čísla na mých narozeninových přáních se zvyšují, a čím menší jsou telata, tím více si to užívám.

Než začnete se zvykáním si na ohlávku, budete potřebovat několik věcí. Jednou z nich, kterou byste měli mít vždy u sebe, když pracujete s dobytkem, je kapesní nůž. Nikdy nevíte, kdy situace vygraduje tak, že

budete muset ohlávku přerušit a, prosím, ujistěte se, že váš nůž má ostří umožňující pouze toto. Pokud pracujete s dobytkem dost dlouho, určitě jste se už octli v situaci, kdy jste museli osvobodit zvíře, které se dostalo do nesnázi. Tento malý nožik ve vaší kapse se může snadno stát dělítkem mezi uspokojivým výsledkem nebo nešťastným koncem.

Za druhé je pro naučení na ohlávku potřeba trpělivost. Pokud ji nemáte, nepouštějte se do toho. Existuje pár více uspokojivějších věcí, než je získání důvěry vašeho zvířete. Vaše trpělivost a vlídnost se vám velmi rychle vrátí. Je úžasné, jak rychle můžete získat důvěru u většiny mladých zvířat. Jsem si jistý, že jsou i jiné způsoby, jak naučit zvíře chodit na ohlávce, ale já jsem slavil úspěchy s tímto.

Zvyknutí si na ohlávku: Skupinu jednotlivých zvířat, které máte v plánu zvyknout na ohlávku, vyvažte u žlabu nebo v uličce, kde nad nimi máte kontrolu. Vezměte ohlávku vytvořenou z nylonového provazu o průměru 1,5 cm a nasadte ji správně na hlavu každého zvířete. Ujistěte se, že očko ohlávky je dostatečně široké, aby jím snadno prošel provaz. Mechanismus zvyknutí si na ohlávku je poměrně jednoduchý – dostatečně otevřené, aby mohl provaz lehce klouzat. Zpátky k mechanismu, čím více tele tahá, tím je provaz těsnější, a ono pocítuje tím větší bolest pod bradou a za ušima. Jak se tele naučí stát s vůlí na provaze, tlak provazu se sníží a ono již nepocítuje žádnou bolest. Pokud je očko příliš malé, provaz nepovolí a tele bude pocítovat bolest nepřetržitě a asi nikdy nepřestane bojovat.

Telata jsou jako lidé, reagují a učí se různě rychle. Některá budou stát klidně téměř okamžitě, kdežto jiná mají silného ducha a budou bojovat a trhat sebou. Pokud se těmto „bojovníkům“ podaří udržet krk vzpřímeně, vstanou většinou sami. Pokud cítíte, že potřebují pomoc, aby se postavili, rozvažte provaz a oni vstanou. Když se přibližujete ke zvířeti, které je na své straně, tak vždy podél jeho zad. Nepřibližujte se k jeho nohám, protože by vás mohlo kopnout, když začíná bojovat. Pokud se hlava zvířete dostává pod úroveň těla, můžete se dostat do potíží a je třeba

povolit provaz. Nechte tele, ať se postaví a připravte jej opět do stabilní pozice. Toto je obvykle způsobeno přílišnou uvolněností lana nebo pokoušení se držet mu hlavu příliš vysoko. Ujistěte se, že nezajišťujete provaz příliš vysoko. Když sebou tele háže, může si zlomit krk nebo může dojít ke kolapsu průdušnice – toto je chvíle, kdy se bude hodit váš kapesní nůž. Jak jsem již zmínil, čím větší tele je, tím více vzrušení zažijete. Pokud jste jako já, příliš vzrušení nevydržíte, proto ještě jednou: zvykejte na ohlávku mladší zvířata.

Během prvních pár dní výuky NIKDY nechte telata bez dozoru. Po krátkém čase sledování, můžete rozpoznat kusy, které reagují nejrychleji, a s kartáčem nebo hřebem začít vytvářet kontakt. Budou nejspíše nejdříve uhýbat, ale s vaší trpělivostí budou na hřeben reagovat rychle. Rád na konci prvního dne používám fén, a aniž bych musel být agresivní, dostává se mi zpětné vazby. Při zvykání na ohlávku by měla být její vodící část dlouhá 2,7 až 3 metry. S takto dlouhým provazem můžete udělat uzel dále od hlavy telete.

První den by měla být telata uvázaná po dobu asi 5 hodin. Čím vícekrát k teleti přijdete a dotknete se ho kartáčem nebo hřebem, tím rychleji se bude cítit dobře, když vás kolem sebe bude mít. Na konci prvního dne telatům ohlávky sundejte a nechte je jít zpět do svých ohrad nebo ke svým matkám.

Druhý den zjistíte, že některá telata půjdou chytit obtížněji. Jsou to ta tvrdohlavější a tuší, co se bude dít. Telata opět vyvažte do stabilní pozice, každé zvlášť a dost daleko od sebe, aby se nezamotala. Když je

máte vyvázaná, vezměte hřeben a kartáč a začnete znovu získávat jejich důvěru.

Třetí den bude většina telat stát na svých pozicích, projevující jen malý odpor vůči provazu nebo vašim postupům. V této fázi již některá telata očekávají, že budou kartáčována nebo česána a fén na ně má malý vliv.

Čtvrtý den můžete telata pustit do malého prostoru a jakmile na sobě ucítí ohlávku, budou stát klidně. Většina telat si v pozici, v níž jsou zajištěná, lehne a také se bude těšit na vaši pozornost. Nyní, když telata vás i ohlávku respektují, přichází vhodný čas pokračovat v procesu zvyknutí si na ohlávku a naučit je chodit. Dokud budou v klidu a budou mít respekt k provazu, budou snadno ovladatelná.

Uvidíte také, že když vstoupíte do ohra-

dy s cizími zájemci o prohlídku, tele bude velmi klidné. To přinese dvojitý efekt. Na návštěvníka udělá velký dojem, když má zvíře klidnou povahu a potenciální kupec se k němu může také dostatečně přiblížit, aby si je dobře prohlédl. Klidná zvířata se také snadněji krmí a dokážou maximálně využít výživový potenciál.

Jakmile si zvířata jednou zvyknou na ohlávku, budou ji respektovat po zbytek svého života. Toto se vám bude velmi hodit, když budete zvířata nabízet k prodeji, pracovat s nimi na pastvině nebo je budete potřebovat zajistit, abyste jim asistovali (např. při veterinárním zákroku).

Vodění: Naučit zvířata chodit vyžaduje opět trpělivost. Když jste získali jejich důvěru a respekt k ohlávce, můžete začít s tréninkem vodění. Začněte s voděním každého telete k bráně, kde se setkají s matkami nebo se vracíte k jejich ohradám. Při tahání za ohlávku s konstantní silou se telata obvykle pohnou kupředu. Nenechte je, aby se dostala před vás nebo aby postupovala příliš rychle. Když se zastaví, opět zatáhněte za ohlávku, abyste je přiměli jít dopředu. Jakmile se začnou pohybovat kupředu, povolte ohlávku. V podstatě odměňujete tele za to, že reaguje na vaše vedení. Telata půjdou vedle vás nebo za vámi, neboť ví, že se vrací ke svým ohradám. Klidný dobytek je doma většinou tvrdohlavý, ale mnohokrát se ukázalo, že když se dostane do cizího prostředí, tak chodí překvapivě dobře.

Jakmile telata jednou získají absolutní respekt k ohlávce, můžete je začít vyvažovat s hlavami výše (přibližně v úrovni očí). Toto pomůže v natrénování klidného postoje. Telata zůstanou v klidu, když je připravujete pro předvedení stejně jako během přípravy ve stáji.

Hodně štěstí a užíjte si to!

JAK SE VÁŽE OHLÁVKA

Začněte s nylonovým provazem o průměru 1,5 cm dlouhým 3,6 až 4,5 m.

Naměřte 40 – 45 cm od konce. To bude smyčka kolem nosu.

Roztáhněte provaz v délce 40 – 45 cm a prostrčte jím dlouhý konec.

Udělejte o trochu větší smyčku než je provaz, takže provaz jí bude moci klouzat.

Roztáhněte pletenec vedle smyčky a prostrčte jím krátký konec.

Zahněte krátkou část provazu, abyste vytvořili tři oka.

Třemi oky prostrčte dlouhou část.

Pokračujte dlouhou částí přes tři oka a poté přes první smyčku.

Hotová ohlávka.

PŘÍPRAVA ZVÍŘETE NA PŘEDVEDENÍ

Cole Harvie, Scott Harvie

mytí

Pro umytí vašeho zvířete budete potřebovat toto vybavení:
mycí oblek nebo mycí kalhoty • gumáky • kbelík na vodu • mýdlo • hřeben
• mycí kartáč • hadici s vodou

Nejprve zvíře učešte pomocí hřebenu, abyste je zbavili všech vypadaných chlupů, špíny a drobných nečistot.

Zvíře začněte namáčet od nohou, abyste je zvykli na vodu.

Držte hadici vysoko směrem dolů na vaše zvíře. Dávejte pozor, abyste nenamočili nikoho kolem sebe.

Zvíře zcela namočte – začněte od zadu dopředu, od shora dolů.

mytí

Když myjete hlavu, podržte uši zavřené, aby se do nich zvířeti nedostala voda.

Pomocí mycího kartáče naneste mýdlo na hlavu a znečištěné oblasti zvířete.

mytí

Za použití mycího kartáče umyjte zbytek těla polyby směrujícími dopředu.

Když je vaše zvíře zcela opláchnuto, použijte zadní část hřebene a vytlačte přebytečnou vodu.

V kbelíku smíchejte vodu s mýdlem.

Pomalou vylijte kbelík s mýdlovou vodou na záda zvířete – směrem od ocasu dopředu.

S pomocí hadice vypláchněte všechno mýdlo. Začněte vzadu směrem dopředu a odshora dolů.

Česejte své zvíře rovně dolů od zadu dopředu a poté celé směrem dopředu od jeho zadní k přední části.

foukání

Fén

Začněte foukat vepředu na krku směrem k zadní části zvířete, od shora dolů. Srst foukejte směrem dopředu.

Ujistěte se, že je vaše zvíře kompletně suché než jej začnete stříhat.

stříhání

Strojky:

Nalevo – Menší strojek pro jemnou práci.

Nahoře – Nůžky pro delší srst.

Dole – Strojek s plochou hlavou pro hladké oholení (hlava, ocas, hrud)

Ocas holte strojkem s plochou hlavou. To způsobí, že bude kýta zvířete vypadat širší.

Hlavu holte strojkem s plochou hlavou. Lebka bude působit protáhlejším dojmem.

Oholte přední část krku a hrud'. Přední část tak bude vypadat úhledněji a rozsah krku bude působit delším dojmem.

S pomocí nůžek ostříhejte delší srst chránící tělo. Začněte na vrchní linii a postupujte od zadu dopředu a odshora dolů.

stříhání

S pomocí nůžek zastříhávejte a propojujte oholené plochy tak, abyste odstranili viditelná ohraničení a srst byla sestříhaná.

Sestříhejte srst v okolí ramen, aby vypadala hladce.

Zastříhněte delší srst na břiše, abyste vyrovnali spodní linii vašeho zvířete a ono tak působilo hlubším dojmem.

Sestříhejte vrchní část krku, aby vypadal delší.

upravení

Prvním krokem při úpravě zvířete je zvýraznění končetin. Zvíře bude působit, že má větší kosti, což pomůže, aby vypadalo správně z hlediska stavby těla. Použijeme tužící sprej, který po troškách nastříkáme na vnější stranu zadních končetin – začneme u hlezna a postupujeme dále, pokaždé vyčesáváme srst směrem vzhůru. Nastříkejte trochu tužidla, a pak vyčesávejte nahoru a dopředu.

Zvýrazněte vnitřní stranu zadní končetiny nahoru směrem k hleznu.

Když budete pracovat na předních končetinách, vnější strana přední končetiny by měla být upravena až nahoru. Vnitřní strana ke koleni.

Vyčesejte srst na kořeni ocasu a natužte ji.

Za použití nůžek sestříhejte kořen ocasu, aby páteř a zvíře vypadalo delší a rovnější.

upravení

Ostříhejte končetiny, aby získaly správný tvar a korektnost.

Vyčesťte vrchní linii nahoru a dopředu a poté nastříkejte tužidlem. Nůžkami zastříhnete vrchní linii do rovna.

Nastříkejte zvíře výstavnickým olejem a s pomocí fěny jej vyfoukejte směrem dopředu, abyste dosáhli zářivého lesku srsti. Olej nestříkejte na místa, kde jste použili tužidlo, neboť olej oslabuje jeho tužící schopnost.

Před...

... a po

Po předvedení musíte ze zvířete odstranit tužidlo. Použijte výstavnický olej ve spreji nebo odstraňovač tužidla všude, kde bylo aplikováno, a naneste je do srsti, a poté vyčesťte, abyste měli jistotu, že všechno tužidlo bylo odstraněno. Poté své zvíře kompletně omyjte, aby došlo k odstranění všech sprejů a olejů použitých pro jeho úpravu.

předvedení

Jak nasadit ohlávku

Nosní smyčka umístěná příliš nízko.

Nosní smyčka umístěná příliš vysoko.

Takto vypadá správné umístění ohlávky.

Jak držet ohlávku

Správný způsob, jak uchopit vodící část, když si stavíte své zvíře.

Správný způsob jak uchopit vodící část, když své zvíře vedete.

Správný způsob, jak držet vodící část a výstavní tyč, když vodíte své zvíře.

předvedení

Vedení vašeho zvířete

Příliš nízké držení hlavy.

Příliš vysoké držení hlavy.

Správné postoje pro fotografování

Toto je správný postoj končetin pro fotografii.

Zvíře je příliš natažené.

Zvíře není dostatečně natažené.

VYSTAVOVATELSTVÍ

Craig Scott, Charolais Banner

Vystavovatelství je schopnost předvést vaše zvíře hodnotiteli, abyste měli nejlepší šanci na vítězství. Celý proces začíná doma prací s vaším zvířetem. Když vás vaše zvíře zná a cítí se s vámi uvolněně, bude klidnější a bude lépe vystupovat v předváděcí. Vystavovatelství má mnoho stránek. Když zvíře předvádíte na výstavě, prezentujte své zvíře správně a mějte správné vybavení; výstavní ohlávku, výstavní tyč, hřeben a výstavní postroj se správným číslem. V předváděcí buďte včas kvůli klasifikaci, abyste organizátorovi pomohli s rozřazením do skupin.

Vystavovatelské procedury

- Oblečte se čistě, buďte upravení.
- Vodič by měl jít na levé straně hlavy zvířete, aby měl hodnotitel dobrý výhled na přední část zvířete.
- Vodící část ohlávky byste měli neustále pevně držet, abyste cítili pohyby zvířete.
- Měli byste vědět, kdo je hodnotitel a kdo moderátor a hodnotitele neustále sledovat. Buďte ve střehu a reagujte na pokyny udílené moderátorem.
- Když zastavíte, přendejte si vystavovatelskou tyč do pravé ruky a ohlávku do levé, volnou část ohlávky nechte volně viset.
- Přesně nastavte postoj zvířete. Pokud chcete, vnitřní zadní končetina (ta na straně hodnotitele) může být trochu vzadu.
- Hlavu svého zvířete držte nahoře v přirozené pozici.
- Drbejte zvíře výstavní tyčí na spodní straně (bříše), abyste jej udrželi v klidu. Drbejte pomalu a lehce, nesnažte se jej rozpílit. Nesnažte se zvíře uklidnit tím, že budete chrastit řetězem na ohlávce.
- Když nastavujete postoj, vyvíjejte tlak na ohlávku – zatáhněte zpět, když posunujete končetiny dozadu, a naopak dopředu, když pohybujete končetinami kupředu. Snažte se použít pouze vaše chodidlo, ne vystavovatelskou tyč, když polohujete přední končetiny.
- Měli byste stát přibližně 20 až 30 cm od zvířete.
- Když se přiblíží hodnotitel, usmějte se, přestaňte s drbáním a mírně ustupte, aby měl hodnotitel dobrý výhled na vaše zvíře. Snažte se nedostát se hodnotiteli do cesty, když posuzuje vaše zvíře.

- Když se hodnotitel dotkne vašeho zvířete, vezměte si hřeben a učesujte srst do původní formy – učíte tak až potom, co se hodnotitel přesune k dalšímu zvířeti.
- Hodnotitele sledujte, ale nezírejte na něj.
- Když se řekne „postavit do řady“, přesuňte se tam, jakmile jste o to požádáni. Mezi zvířaty nechte dost místa, abyste mohli používat svou vystavovatelskou tyč.
- Když jste požádáni, abyste změnili pozici, vyjděte rovně z řady, otočte se doprava a vraťte se zpět místem, na kterém jste stáli, poté dojděte na pozici, kam vám bylo řečeno.
- Držte své zvíře v tak rovné řadě, jak je to jen možné.
- Nepřestávejte předvádět, dokud neopustíte předváděcí. Šampionát můžete stále vyhrát bez ohledu na to, kde bylo vaše zvíře umístěno.
- Poté, co hodnotitel dokončil umístování, buďte ve střehu a pokračujte v předvádění. Sledujte pokyny moderátora k opuštění předváděcí.
- Pro dosažení nejlepšího úspěchu zůstaňte klidní a užívejte si to. Pracovali jste tvrdě celý rok, tak si nyní vychutnejte svůj výstavní den.

Posun zadní končetiny dozadu: zatlačte nad bod, kde se rozbíhají paznehty a zároveň zatahněte zpět za ohlávku.

Když se hodnotitel přiblíží ze strany vodiče, udělejte krok směrem před vaše tele a drbejte jej vystavovatelskou tyčí mezi předními končetinami.

Když vašemu zvířeti rovnáte přední končetiny, použijte k tomu své chodidlo, ne vystavovatelskou tyč.

Když se hodnotitel přesune k zadní části telete, ukroče stranou. Hodnotitele stále sledujte.

Když posouváte zadní končetinu na přední pozici, dejte háček výstavní tyče přesně nad pazneht a zatahněte dopředu, zároveň tahejte jemně dopředu za ohlávku.

Text přeložila Jana Řehořová, ČSCHMS
Fotky byly použity s laskavým svolením Kanadské charolaiské asociace a společnosti Charolais Banner.

Poznámka: Text byl přeložen z brožury „Into the Ring“, čemuž odpovídají některé pokyny, které u nás nejsou zcela běžné. Nestandardně mohou působit též hmotnosti a délkové údaje, které byly přepočítány z kanadského metrického systému (libry, palce, stopy).